

Riera de les Arenes

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Riera de les Arenes
Emplaçament Travessa Matadepera de nord a sud
Alçada: 661

Coordenades:

UTM Est (X): 415365
UTM Nord (Y): 46112270

Classificació

Número de fitxa 08120 - 213
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Zona d'interès
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Altres
Titularitat Pública
Titular: Agència Catalana de l'Aigua (Carrer de Provença, 204, 08036 - Barcelona)
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dc., 17/02/2021 - 13:20

Descripció

La riera de les Arenes és un curs d'aigua, estacional que neix al vessant sud del coll de les Estenalles, a la serra de Sant Llorenç del Munt, en el terme municipal de Mura.

Des del punt de vista geològic i topogràfic, la riera de les Arenes es forma en el massís de Sant Llorenç i la serra de l'Obac, que juntament amb els cingles de Gallifa, Sant Feliu de Codines, Sant Miquel del Fai, la

serralada de Llena, el Montsant i Montserrat (tots ells amb alçades properes als mil metres) són els relleus situats a la banda septentrional de la serralada Prelitoral que marquen el límit amb la depressió de l'Ebre.

Aquesta zona que conté un gran dipòsit de conglomerats, essent el testimoni sedimentari d'esdeveniments geològics que varen tenir lloc durant l'orogènesi alpina entre dues unitats estructurals ben diferenciades: la depressió de l'Ebre i les serralades costaneres.

Li són tributaris una munió de barrancs, coneguts també com a canals que poden entrar en funcionament en períodes d'alta intensitat pluviomètrica i pluges sostingudes.

La divisòria de les aigües discorre per la carena, més o menys en direcció nord – sud, del Montcau a la Mola. A llevant d'aquesta divisòria, les aigües discorren cap al riu Ripoll (conca del Besòs), mentre que a ponent, pertanyen a la conca del Llobregat. La divisòria es confon en el con de dejecció quaternari situada a Matadepera, on la riera s'obre a la vall.

La conca de la riera de les Arenes forma part de la del Llobregat amb un recorregut total de 32,725 quilòmetres fins que arriba al Papiol que representa una superfície de 115 km². La capçalera, situada al Coll d'Eres, se situa a una altitud de 944 m. En aquesta zona la riera transcorre per valls embarrancades resseguint la fractura natural provocada per la ràpida excavació de l'aigua que ha donat origen a escarpats i cingleres, fins arribar a l'alçada del torrent de les Tres Creus, amb un desnivell total de 271 m i un recorregut de 3,4 quilòmetres. En aquest tram rep l'aigua de varis barrancs o canals. Pel vessant hidrogràfic dret, destaca la Canal de Cellerot, el torrent de la Font de l'Hort, la Canal del Sot de la Teula i el Torrent de Tres Creus. Mentre que pel vessant hidrogràfic esquerra ho fa la Canal de les Teixoneres, la canal del Sot de la Bóta i d'altres que neixen al sector septentrional de la carena dels Ginebres.

En aquest punt, coincidint amb l'entrada de la riera al municipi de Matadepera, la riera, es transforma en un llit gairebé planer que transcorre de Nord-Oest a Sud-Est, fins que un cop travessat tot el poble, canvia de direcció per creuar la depressió del Vallès. En aquest tram, les principals aportacions es produeixen, pel vessant hidrogràfic esquerre, majoritàriament provinents de Sant Llorenç del Munt, com el Torrent de les Planes i el Torrent de les Rovires, la Canal del Forn del Cargol, el Torrent de la Quintana de Can Pèlcs i la Canal de la Pedrera, el Torrent de Can Garrigosa, el Torrent de Can Robert, la Canal de Can Pobla i el Salt Rajant i el Torrent de la Font de Querol. Pel vessant dret en canvi, rep les aigües del torrent dels Ponts, del Torrent del Collet Estret i de l'Obaga de les Cantarelles, el Torrent Roig, els torrents del Pla de Sorís i el Torrent de la Mamella, el Torrent de l'Avenc del Sendo, el Torrent de l'Escaiola, el Torrent de la Font de la Ribera, el Torrent de les Pedritxes.

Observacions:

La riera, en contacte amb els diferents torrents i canals que hi desguassen és un veritable corredor biològic vital per la fauna. La capçalera, situada en ple Parc de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac, amb els seus barrancs i canals coincidint amb el tram on l'activitat antròpica és quasi bé inexistent, es conserva en excel·lent estat. La vegetació pròpia és l'alzinar, que a la part més alta (per sobre dels 800 metres) s'enriqueix amb boix, roure i moixera, mentre que a mida que va baixant es barreja amb pi i altres arbusts de climatologia mediterrània com és l'arboç i el bruc. A les canals i torrents d'obaga s'hi localitzen clapes d'avellaners.

Els costals de la riera, ofereixen fins gairebé el gual, per sota de la Torre de l'Àngel, una massa forestal apta per al refugi, la cria i el pas i hivernada de nombroses espècies vertebrades, sobretot per als ocells. També s'hi poden observar els rastres de fauna vertebrada relacionada amb l'establiment de masies i camps de conreu propers (porc senglar, guineu) i més fonedís, el toixó i la geneta. En les zones més humides hi sovinteja la serp verda i la blanca així com d'altres amfibis.

En el tram amb més pressió humana, coincidint amb el nucli urbà, és on la riera queda en certa mesura canalitzada per marges reforçats amb talussos de formigó. En aquest indret, la vegetació és molt pobre i es redueix a una comunitat d'alzinar molt escadussera, barrejat amb roldor, romeguera i el roser salvatge, que amb el seu sistema d'arrels penetra entre els còdols per arribar als sectors més humits del sòl. És en aquest tram on degut a l'excés de fragmentació del territori i l'acció antròpica s'observa un llit més degradat, amb la pèrdua de vegetació pròpia de la riera i l'aparició d'espècimens exòtics.

L'aparició de plantes al·lòctones provenen en gran part de llavors volàtils, transport per corrents d'aigua, migracions naturals efectuades pels animals durant els seus desplaçaments, però també tenen una procedència antròpica. Algunes d'elles s'han averat veritables invasores dels espais alterats, sovint en els trams on la vegetació natural ha estat suprimida (vessaments, extracció d'àrids, obres de canalitzacions, ocupació del domini públic hidràulic...).

Història

Històricament, la Riera de les Arenes ha estat una via natural de comunicació; per ella hi passava en part el Camí Ral i permetia a la gent accedir als masos situats en el massís de Sant Llorenç del Munt. Per ella, també hi transcorrien els carros carregats amb la calç provinent dels diferents forns de calç construïts a proximitat dels seus marges i se n'extreia la sorra necessària per al funcionament del forn de vidre de Can Torrella.

Però cíclicament com tots els cursos intermitents d'aigua, durant períodes pluviomètrics molt sostinguts o bé amb una quantitat de precipitació concentrada en un període breu, les rieres poden esdevenir veritables rius, amb crescudes ràpides i sobtades provocant veritables catàstrofes. I això és el que va passar la nit del 25 i 26 de setembre de l'any 1962, on en 24 hores es concentraren entre 180 i 220 litres. A l'observatori de Sabadell es va recollir una intensitat de 144 litres/hora. La força intempestiva de l'aigua amb l'important moviment de transport de sòlids al llarg de tota la riera de les Arenes afectà greument una bona part de la població matadependera; s'emportà el pont de Can Robert o de la Torre de l'Àngel del qual actualment en queden vestigis i s'emportà diversos trams de la carretera de Sabadell a Talamanca, entre ells, el tram pròxim al corral de la Barata i arrasà les poblacions de Rubí i Terrassa. La reconstrucció per part de la Diputació de Barcelona del tram de la carretera a l'alçada de la Barata es feu una cinquantena de metres més endins, retallant una formació de glacis i un aflorament rocós. El material extret es diposità sobre l'antic traçat i a la vora de la riera, però les posteriors crescudes s'han emportat aquest material arrossegant-lo riera avall, més d'un quilòmetre (blocs d'un metre de diàmetre i un pes de dues tones aproximadament) i molts d'aquests blocs es troben actualment a l'alçada del Torrent de l'Escaiola.

Amb les riuades del 1962 uns metres més amunt de Can Torrella s'hi va obrir un avenc explorat un any després per espeleòlegs de Sabadell, amb una fondària d'11 metres. Riuades posteriors el van tornar a reblir i es donà per desaparegut. L'any 1974 però, espeleòlegs de la S.I.S. van explorar, en aquest indret un avenç d'uns tres metres de fondària aproximadament, sense arribar a determinar si es tractava del mateix o d'un altre, però als anys vuitanta, veïns de la urbanització propera a Can Torrella varen informar d'un avenc prop del mas que romangué obert fins ben bé a mitjans dels anys noranta. L'any 1996, un paleta que feia unes obres el va localitzar i senyalitzar. N'informà a l'Ajuntament i els membres de la S.I.S en feren l'aixecament topogràfic determinant una fondària de 6 metres. La seva exploració i estudi determinà la seva importància, en el sentit de que el primer metre i mig del pou estava excavat sobre conglomerats del període Vallesità, mentre que la resta ho estava dins el conglomerat pertanyent al període Eocè; i per tant era un cas únic a Sant Llorenç per podia ajudar a datar la resta de cavitats del massís.

Altres aiguats tempestívols curts i violents foren el succeït l'any 1941 o el succeït entre els dies 19 al 21 de setembre de l'any 1971, onze anys després, amb rierades provocades després de precipitacions entre els 100

i 130 mm/dia i amb intensitats de 70 mm/h.

L'any 1992, entre la 1 i les 8 de la nit del dia 9 de setembre, i entre les 10 i les 12.30 del matí el pluviòmetre de la Barata recollia un total de 78,8 mm.

El 10 d'octubre de 1994 que, tot i no tenir massa afectació al sector sud de la riera, si que ho va fer al municipi de Mura, amb la desaparició de l'àrea d'esbarjo i pícnic de la riera de Nespres i d'una part de la carretera de Mura a Rocafort, inaugurada feia pocs dies.

Bibliografia

PÉREZ y DE PEDRO, Pau (2002). La conca alta de la riera de les Arenes: hipòtesi sobre el funcionament hídic. Serveis de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona. V Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Monografies, 35, pp. 185-191. Barcelona.

